

Yapısöküm

Jack M. BALKIN*

Çev. Kasım KÜÇÜKALP

Arş. Gör.; U.Ü. İlâhiyat Fakültesi

Özet

Amerika'da, edebî metinlerin yorumlanmasına yönelik yeni stratejiler araştıran edebiyat eleştirisi ile ilişkilendirilen yapısöküm kavramı, Avrupa'da yapısalcılığa bir cevap olarak anlaşılmıştır. Bununla birlikte, söz konusu kavramın hukuk ilmindeki en önemli kullanımı bir ideolojik eleştiri metodu olagelmıştır. Bu makalede ise, yapısöküm kavramı ve onun hukuk ilminde kullanımı araştırılacaktır.

Abstract

Deconstruction

In America, the concept of deconstruction was associated literary criticism which sought new strategies for interpreting literary texts, in Europe it was understand as a response to structuralism. However the most important use of deconstruction in legal scholarship has been as a method of ideological critique. In this article the concept of deconstruction and its use in legal scholarship is to sought.

* (Çev.) Bu makale 1995-1996 yıllarında, Yale Hukuk Okulu hocalarından Jack M. Balkin tarafından kaleme alınmış olup, bir eleştiri ve okuma stratejisi olarak yapısökümün hukukta ve hukuk metinlerinin eleştirisinde nasıl bir uygulanabilirliğe sahip olduğunu araştırmaktadır. Köşeli parantez içerisindeki açıklamalar bana ait olup, daha ziyade metnin akışını sağlamaya matuftur.

Anahtar Kelimeler: Yapısöküm, Jacques Derrida, Eleştirel Hukuk Çalışmaları, Tekrarlanabilirlik, Feminizm

Key Words: Deconstruction, Jacques Derrida, Critical Legal Studies, Iterability, Feminism

Yapısöküm kavramı geniş, oldukça popüler bir anlama sahip olmanın [yanı sıra] daha dar ve oldukça teknik bir anlama [da] sahiptir. Dar ve teknik anlamıyla yapısöküm, Jacques Derrida, Paul de Man ve diğer bazı düşünürler tarafından geliştirilmiş olan, metinlerin okunmasına yönelik bir dizi okuma tekniğine gönderme yapar; söz konusu okuma teknikleri ise, dil ve anlam hakkındaki bir takım felsefi iddialarla bağlantılıdır. Bununla birlikte, bu teori ve tekniklerin popülaritesinin bir sonucu olarak “deconstruct” [yapısökmek] fiili, sıklıkla ve oldukça yaygın bir biçimde, bir durumun tutarsızlığını kanıtlamaya veya o durumu eleştirmekle eşanlamlı bir şekilde kullanılır. Yapısöküm kavramının Amerika Birleşik Devletlerindeki yayılması, ilk olarak, edebî metinlerin yorumlanmasına yönelik yeni stratejiler araştıran edebiyat eleştirisi bölümleri yoluyla gerçekleşti. Bunun bir sonucu olarak yapısöküm, bir metnin anlamının, okurunun onunla yüzleşmesi sürecinde oluşturulduğu iddiasında olan okur merkezli teoriyi de içeren diğer eğilimlerle ilişkilendirildi ve bazen de onlarla karıştırıldı.

Öte yandan Avrupa’da yapısöküm, yapısalcılığa bir cevap olarak anlaşıldı; bu yüzden bu kavrama postyapısalcı bir yaklaşım olarak göndermede bulunuldu. Yapısalcılık, bireysel düşüncenin dilbilimsel yapılar yoluyla biçimlendirildiğini ileri sürer. Bu yüzden yapısalcılık, kültürel anlamın belirlenmesinde öznenin görece otonomluğunu inkar etti veya en azından şiddetli bir biçimde söz konusu otonomluğa vurguyu kaldırdı. Aslında bu kavram, neredeyse bütünüyle özneyi kültürün daha geniş güçleri içerisinde dağıtmaya/eritmeye yönelik olarak görüldü. Yapısöküm, anlamın söz konusu yapılarının sabit, evrensel veya tarihdışı olduğu varsayımını eleştirmişken, yapısalcılığın, insanî öznelerin kültürel oluşumu hakkındaki görüşlerine meydan okumamıştır. İnsan düşüncesi ve eylemini kültürel yapılara indirgemeye teşebbüs eden sosyal teoriler zaman zaman “anti-hümanist” olarak adlandırıldılar. Öyleyse ironik bir biçimde, yapısöküm, bir anti-hümanist teori olmanın tuhaf kaderinden muzdarip olsa da, yine de Amerika’da o sıklıkla, metinlerin, kişi onları nasıl anlamlandırmak isterse bütünüyle o anlama sahip olacağı şeklinde radikal derecede öznelci bir iddia olarak anlaşıldı. Yapısökümün ortaya çıkarmış olduğu yanlış anlamalar, kısmen, onun taraftarlarının işini ayırt eden söz konusu ifadenin [yapısöküm] belirsizliğinden kaynaklanır. Derrida’nın, yapısökümün bir metot değil, fakat bir okuma aktivitesi olduğu

şeklindeki vurgusuna rağmen, yapısöküm gözle görülür teknikleri işe sokmaya meyletti. Birçok yapısökümcü argüman, kavramsal karşıtlıklar etrafında döner. Meşhur bir örnek, yazı ve konuşma arasındaki karşıtlıktır (Derrida 1976). Yapısökümcü, belirli bir metin, argüman, tarihsel gelenek veya sosyal pratik içerisinde söz konusu karşıtlıktaki bir terimin, diğerine öncelikli/üstün hale gelmiş olduğu yolları arar. Bir terim, -diğer terimin özel, istisnâ, periferik (tâli) veya türemiş olarak düşünülmesine karşın-, genel, normal ve merkezî durum/asıl olarak düşünülüşünden öncelikli kılınabilir. Ayrıca bir şey, karşıtıdan daha doğru, değerli, önemli ve evrensel olarak düşünüşünden dolayı da öncelikli kılınabilir. Bunun da ötesinde, şeyler birden fazla karşıta sahip olabileceğinden ötürü, öncelikli olmanın birçok değişik tipi eşzamanlı olarak ortaya çıkabilir.

Öncelikli kılınmış bir şey, oldukça farklı yollarla yapısöküme tâbi tutulabilir. Örneğin, B'ye müracaat etmek suretiyle, niçin A'nın B'ye öncelikli kılındığının veya B'nin nasıl beklenmedik yollar içerisinde A'ya başvurmak suretiyle ikincil bir statüye sahip olduğunun sebepleri keşfedilebilir. Ayrıca, A'nın nasıl B'ye bağlı olduğu/dayandığı veya gerçekte B'nin özel bir durumu olduğu düşünülebilir. Bu alıştırmaların amacı, A ve B arasındaki ilişki konusunda yeni bir kavrayışa ulaşmaktır, ki bu daima kesinlikle daha öte bir yapısökümün konusudur.

Hukukî ayırımlar çoğu zaman kavramsal karşıtlıkların gizlenmiş formlarıdır; çünkü bu ayırımlar şeyleri, söz konusu kategorinin dışındakilerden farklı bir biçimde, yasal bir kategori içerisinde ele alır. [Bu doğrultuda olmak üzere], yapısökümcü argümanlar, bu ayırıma bağlı haklılaştırmaların kendi kendilerini zayıflattığı/ortadan kaldırdığı, kategorik sınırların belirsiz olduğu veya bu ayırımların, yeni bir yargı bağlamına yerleştirildiği taktirde köklü bir biçimde değişeceği gösterilmek suretiyle hukuktaki kategorik ayırımlara karşı kullanılabilir. (Schlag 1988).

Belki de, hukukî ilminde yapısökümün en önemli kullanımı, ideolojik eleştirinin bir metodu şeklinde olmuştur. Burada yapısöküm [oldukça] kullanışlıdır, çünkü ideolojiler sıklıkla, diğerlerini bastırarak veya onların önemini azaltarak, sosyal yaşamın belirli özelliklerini öncelikli kılmak suretiyle işlerler. [Bu yüzden] yapısökümcü analizler, düşünmenin belirli bir yolu veya hukukî doktrinlerin belirli bir kümesi içerisinde bastırılan, gözden kaçırılan veya önemi azaltılan şeyi araştırırlar. Bazen onlar, bastırılan veya marjinal kılınan prensiplerin nasıl yeni bir kisve içerisinde geri döndüğünü keşfedebilir. Örneğin, egemen bir prensip etrafında organize edileceği düşünülen bir hukuk alanında, yapısökümcü, önemsiz görülen ve ciddiye alındıkları taktirde hakim prensibi

yerinden edecek, marjinal veya istisnai karşıt-prensip arar. (Unger 1986; Frug 1984; Dalton 1985; Peller 1985; Balkin 1987).

Bazen de yapısökümcü analizler, yakın bir biçimde metinlerin biçimsel ve retorik özelliklerini çalışırlar, bunu yaparken amaç, söz konusu özelliklerin, metinde ortaya konulan argümanlarla nasıl bir etkileşim içerisinde olduklarını ve onları nasıl yorumladıklarını göstermektir. Yapısökümcü, bir metnin farklı parçaları arasındaki beklenmedik ilişkileri araştırır veya ilk bakışta çevresel/periferik olarak görünen, fakat çoğu zaman argümanı karışıklığa sevk etmeye veya onun altını kazmaya dönen [metni sıkı bir bütün olarak düşünmemizi sağlayan] düşünüş tarzlarını gevşetir. Yapısökümcü, bir metin içerisindeki anahtar sözcüklerin çok yönlü anlamlarını, sözcükler arasındaki etimolojik ilişkileri düşünebilir ve hatta metnin nasıl farklı seslerle (ve sıklıkla karmaşıklığa sevk edecek tarzda) konuştuğunu göstermek amacıyla kelime oyunları yapar. (Balkin 1990b; Balkin 1989). Bu tekniklerin gerisinde, felsefe (akıl) ve retorik veya literal ve mecazî arasındaki bilinen karşıtlıkların daha genel bir araştırması ve soruşturulması vardır. Her ne kadar biz sıklıkla, metnin biçimsel (mecazî) ve retorik özelliklerinin, onun temel mantığı açısından yalnızca çevresel ve ilave olarak kabul edildiğini görsek de, daha yakından bir analiz metafor, figür ve retorik hukukî ve politik muhakemede genellikle önemli bir rol oynadığını açığa çıkarır. Çok defa hukuk metnlerinin biçimsel ve mecazî öğeleri güçlü bir biçimde bu metinlere ait muhakemeyi destekler veya zayıflatır. Yapısöküm bütün metinlerin anlamsız olduğunu göstermez, fakat daha çok metinlerin, çoğulcu ve sıklıkla çelişik anlamlarla dolu/taşkın olduğunu gösterir. Benzer bir biçimde yapısöküm, kavramların hiçbir sınıra sahip olmadığını da iddia etmez, fakat yargının yeni bağlamlarına yerleştirilmeleri halinde, söz konusu sınırların birçok farklı yol içerisinde ayrıştırılabileceğini iddia eder. İnsanlar yapısökümcü analizleri, özel ayırım ve argümanların normatif tutarlılıktan yoksun olduğunu göstermek amacıyla kullanıyor olmalarına rağmen, yapısöküm bütün hukukî ayırımların tutarsız olduğunu göstermez. Yapısökümcü argümanlar zorunlu olarak kavramsal karşıtlık ve ayırımları tahrip etmez. Bu argümanlar daha ziyade kavramsal karşıtlıkların, iç içe düzenlenmiş bir karşıtlık formu olarak yeniden yorumlanabileceğini göstermeye yönelir. (Balkin 1990a) İç içe geçmiş/yuvalanmış bir karşıtlık, iki terimin kendisi içerisinde, bir kavramsal ayırım ve farklılık ilişkisini olduğu kadar, bir kavramsal benzerlik ve bağlılık ilişkisini de üstlendiği bir karşıtlıktır. Yapısökümcü analiz, bu benzerlik veya farklılığın nasıl bastırıldığını veya gözden kaçırıldığını keşfetmeye girişir. Böylece yapısökümcü analiz, çoğunlukla, yargıda bağlamın önemini ve

yargının bağlamındaki değişikliklere eşlik eden anlamdaki birçok değişikliği vurgular.

Yapısökümün anlamın çoğalmasına yönelik vurgusu, yapısökümcü tekrarlanabilirlik (*iterability*) kavramıyla ilişkilidir. Tekrarlanabilirlik, yeni bağlamlara eklemenecek ve yeni durumlar içerisinde tekrarlanacak olan (metinlerin ve) göstergelerin söz konusu kapasitesidir. Derrida'nın, "tekrarlanabilme değiştirir/başkalaştırır" (Derrida 1977) aforizminin anlamı, metinlerin yeni bağlamlar içerisine sokulmasının, sürekli bir biçimde, kısmen önceki anlayışlardan farklı, kısmen de onlara benzer olan yeni anlamlar üreteceğidir. (Böylece, onlar arasında yuvalanmış (iç içe geçmiş) bir karşıtlık vardır.). "Oyun" terimi de, zaman zaman tekrarlanabilirlik tarafından üretilen anlam içerisinde oluşan kararsızlığı tanımlamak için kullanılır.

Yapısökümcü argümanlar, her ne kadar kavramsal karşıtlıkların bütünüyle kararlı olmadıklarını gösterse de, onlar, bütün bu kavramsal karşıtlıkların atılabileceğini veya iptal edilebileceğini göstermez ve gösteremez, çünkü "yuvalanmış karşıtlıklar prensibi", bastırılmış bir kavramsal karşıtlığın, daima yeni bir kisse içerisinde yeniden ortaya çıkacağını ileri sürer. Üstelik, bütün kavramsal karşıtlıkların teoride potansiyel olarak yapısöküme tâbi tutulabilir olmasına rağmen, bunların tamamı pratikte eşit derecede tutarsız ve faydasız değildir. Yapısökümcü analizler daha çok, hukukî düşünce içerisinde kavramsal karşıtlıkların nasıl ideolojik etkilere sahip olduğunu araştırır: Onların kararsızlık ve donukluğunun nasıl gizlendiği veya bastırıldığı ve böylece de, hukukî argüman ve doktrinlere nasıl haksız bir makuliyet verdiklerini araştırır. Bütün hukukî ayrımlar potansiyel olarak yapısöküme tâbi tutulabilir olduğundan dolayı, sorun, belli bir kavramsal karşıtlık veya hukukî ayırım, yerinde ve haklı olduğu zaman, pragmatik düşüncelere çevrilir. Böylece, yapısökümcü argüman ve teknikler, pragmatizm, feminizm veya eleştirel ırk teorisi gibi diğer yaklaşımlarla örtüşebilir ve hatta onların hizmetinde olabilir. Yapısöküm feminizm ve eleştirel hukuk çalışmalarının artmasıyla hukuk akademilerinde etkili olmaya başladı. Bununla birlikte, yapısökümcü bilgi anlayışı nihayetinde, eleştirel hukuk çalışmalarından ayrılan postmodern hukukun ortaya çıkan bir kategorisi haline geldi. (Balkin 1989; Balkin 1993; Schlag 1991b; Cornell 1992). Feminizm içerisindeki yapısökümcü argümanlar, daha önceki feminist temaların eleştirisi ve gelişiminin bir sonucu olarak daha açık bir şekilde anlaşılır olagelmıştır; onlar en iyi şekilde feminist hukuk bağlamında çalışılır. Bu farklılık, 1980'lerin sonunda eleştirel hukukî çalışmaların etkisinin azalması ve feminizmin devam eden canlılığı ile ilgili olabilir.

Eleştirel hukuk uzmanları temelde üç sebepten dolayı yapısöküme yöneldiler. İlki, yapısöküm, anlamların özsel olarak kararsız olduğunu iddia etmesinden dolayı, hukukî karar almanın belirsizliği tezine dayanak sağlıyor görüldü. Bu da, sırasıyla, CLS'nin, hukukî karar almanın politik karakterine yönelik bildik vurgusunu destekliyor olarak ortaya çıktı. (Dalton, 1984; Frug 1984). İkincisi, yapısöküm, her yerde kararsızlık ve belirsizlik keşfetmiş olduğundan, sosyal yapıların olumsal, sosyal anlamların ise işlenebilir/uyusal ve akışkan olduğu düşüncesini destekliyor görüldü. Bu ise, CLS'nin, hukukî ideoloji, teoride anlaşılabilir görünen, fakat pratikte baskıcı olan sosyal ve hukukî yapılarının "sahte gerekliliği" düşüncesine dayanır, iddialarını destekledi. (Peller 1985). Üçüncüsü, yapısöküm, bütün metinlerin, kendi mantıklarının altını kazdığını ve birbirleriyle çelişen çoğulcu anlamlara sahip olduklarını göstermesinden dolayı, "tahrip etme", yani özel hukukî doktrin veya argümanların temelde tutarsız/anlamsız olduğunu gösterme amacına yönelik kullanılabilir. Yine de, CLS'nin yapısökümü bu çizgi boyunca kendisine tahsis etmesi sorunludur. İlk olarak, CLS'nin argümanı, belirsiz dili işleyen/değiştiren otonom bir özne varsayıyor olarak görünür; bu yaklaşım, yapısökümün anti-hümanist varsayımlarıyla bir gerilim içerisindedir. (Schlag 1990a). Eğer anlam, öznenin kontrolünün dışındaysa ve özne tamamiyle sosyal bir biçimde oluşturulan bir şey ise; [o zaman] hukukî muhakemenin, politik muhakemeye yönelik bir gizleme olduğunu iddia etmek oldukça güçtür. (Balkin 1991). İkincisi, eğer liberal yasalılığın kavramsal karşıtlıkları yapısöküme tâbi tutulabildilerse, aynı şekilde, eleştirel hukuk çalışmaları yapan uzmanların, liberal yasalılığınkilerin yerini almaya matuf olmak üzere teklif ettikleri kavramlar da yapısöküme tâbi tutulacaktır. Eğer yapısöküm, liberal düşüncenin tutarsızlığını göstermeye yönelik kullanılabiliriyse, eşit derecede liberal düşünceye yönelik herhangi bir alternatifin tutarsızlığını göstermek için de kullanılabilir. Üçüncü olarak, olumsallık ve kararsızlık ayrı kavramlardır ve bunlar değişkenlikle özdeş de değildir. Her ne kadar hukukî kavramlar çoğulcu ve kararsız anlamlara sahip olsalar da, bundan, sosyal yapıların kolaylıkla manipüle edilebileceği ve değiştirilebileceği sonucu çıkmaz.

Benzer problemler, İngiliz eleştirel hukuk teorisyenlerinin (Goodrich 1987; Goodrich 1990; Douzinas ve arkadaşları 1991) yapısökümü, retorik figürlerin nasıl adaletsizliğe yönelik ideolojik destek sağladığını göstermek için kullanma teşebbüslerinde ortaya çıktı. İronik bir biçimde, retorik ve biçim, hukukî yazı ve hukuk teorisine, hak ettiklerinden çok daha öte bir meşruiyet verdiğinden

* CLS, Critical Legal Studies, yani Eleştirel Hukuk Çalışmaları'nın İngilizcedeki kısaltılmış haline gönderme yapmaktadır.

dolayı, retorik bu çalışmada kesin bir şüphe derecesi ile görülür hale gelir. [Buradaki] söz konusu problem, bu eleştirinin, halihazırdaki hukuk sistemi ve onun doktrinlerini, eşit derecede retorik ve biçimsel dile bağımlı alternatiflerinden ayırıyor görünmemesidir.

CLS'ye yönelik daha ümit verici bir saldırı hattı, hukukî doktrin kolayca işlenebilir ve kararsız olduğu iddiasını reddetti. O politik ve hukukî ideolojilerin, bireyler üzerinde bir kısıtlama formu olarak işlediklerini iddia etti. Bu ideolojiler, toplum hakkında, bireyleri sosyal ve hukukî yapıları düzenleyen diğer alternatifleri düşünmekten alıkoyan ve böylece de onların düşüncelerini sınırlandıran bir düşünme şekli inşa ettiler. (Gordon 1982, Gordon 1987, Balkin 1991). Bu bakış açısından, hukukî doktrin belirleyiciliği oldukça gerçektir, fakat öznenin sosyal bir şekilde oluşturması yoluyla üretilmişti. CLS, özel hukukî doktrin ve ayırmalara yönelik haklılaştırmaların nasıl kendi kendilerini temelsizleştirdiğini veya hukukî doktrinleri temellendiren ideolojilerin, nasıl insan yaşamının önemli özelliklerini baskı altına aldığını ve marjinalleştirdiğini göstermeye odaklandığında, aynı zamanda onun yapısökümü kullanımı daha da başarılıydı. (Unger 1986).

Eleştirel hukuk uzmanları gibi, feministler de yapısökümü bir ideolojik eleştiri metodu olarak faydalı buldular ve yapısökümü, ataerkil düşünce ve kurumlara yönlendirdiler. Feministler yapısökümcü argümanları, kadın ve kadınlıkla ilişkilendirilen şeylerin marjinalleştirilmesi ve baskı altına alınmasını eleştirmek ve ifşa etmek için kullanabildi. Daha da ötesi, öyle görünüyor ki, sosyal anlamların kararsızlığı ve tekrarlanabilirliği, ataerkilliğin fethedilemez bir bütün olduğu veya ataerkilliğin sosyal oluşumu kontrolünün, -kadınların arzu ve kimliklerinin dahi, erkeğin güç ve önceliğinin bir ürününden daha fazla bir şey olmadığına varıncaya kadar- başarılı olduğu şeklindeki radikal feminizmin potansiyel olarak kötümser önerilerinin altını kazmıştır. Sosyal anlamlar tekrarlanabilir olduğundan dolayı, akışkan ve kararsız olup daima yorumlayıcı değişim ve oyunun imkanlarını sunarlar. Böylece yapısökümcü anlam teorisi, ataerkilliğe potansiyel bir direniş yolu öneriyor olarak görüldüğü gibi, her ne kadar garanti etmese de, feminist eleştirinin imkanına da müsaade ediyor olarak görünür. Ne yazık ki, yapısöküm sadece ataerkilliği değil, ayrıca kadınlığı ve kadın kimliğini de kararsızlaştırmaya meyyleder. “Kadınların perspektifleri”, “kadınların ilgileri” veya “kadınlık” daha önceki kültür içerisinde marjinalleştirilmiş ve baskı altına alınmıştır, şeklindeki yapısökümcü argümanlar iki önemli soruyu davet eder: İlki, bu gibi görece kararlı ve kesin kimliklerin, olup olamayacağı; ikincisi ise, onların hali hazırda karşıt oldukları iddia edilen şeylerle, yuvalanmış

karşıtlıklar oluşturup oluşturmadığıdır. Böylece, yapısökümcü eleştirileri işe sokan feministler, iki önemli fakat potansiyel olarak çelişen amaçla yüzleşmişlerdir: Bir taraftan, baskı altına alınmış ve marjinalleştirilmiş kadınlığı tanımlayıp şerefleştirmek; diğer taraftan ise, çokça şerefendirilmiş olan söz konusu kimliğin, kararsız ve karşı koyan tabiatını tanımak. (Cornell 1991).

1987'de, Paul de Man'ın savaş zamanında bir Nazi yanlısı gazete için gazetecilik yaptığının keşfedildiği zaman büyük bir akademik skandal patladı. Söz konusu ifşalar, yapısökümün etik ve politikayla olan ilişkisi sorununu yeniden gündeme getirdi. Bütün anlamların, kararsız olduğu ve tüm hakikatleri reddediyor olarak görüldüğü iddiasındaki yorumlayıcı bir teoriden, açık ahlâki ve politik sonuçların çıkarılabilmesinin mümkün olmamasından dolayı, edebiyat çevrelerinde yapısöküm, sıklıkla politik dingincilikle (*quietism*) suçlana gelmiştir. Bazı eleştirmenler, de Man'ın, işbirlikçiliği hakkındaki suçluluk duygusunu kullanmak için bilgisizlik taraftarı (*obscurantism*) olmakla dönüşünü dahi suçladı. Bu suçlamalar özellikle, II. Dünya Savaşında genç bir Yahudi olan yakın arkadaşı Derrida'yı etkiledi. de Man olayının doğrudan veya dolaylı bir sonucu olsa da, Derrida, yapısökümün normatif kullanımı problemini araştırmaya başladı. Sonraki çalışmasında (Derrida 1990), o, daima yapısökümün normatif problemleriyle ilgilenmiştir ve üstü kapalı bir şekilde "Yapısöküm'ün adalet" olduğu hususunda ısrar etmiştir. (Aynı eser.).

Yapısökümün, liberal hukuk düşüncesini "tahrip etmek" (*trash*) ve politik olarak baskıcı pozisyonları eleştirmek için kullanılabilen, basit bir biçimde etkili analitik bir silah olduğu varsayılmasından dolayı, erken eleştirel hukuk çalışmalarında ve feminist uzman çevrelerinde, yapısöküm ve sosyal adalet arasındaki bağlantı güç bela soruşturuldu. Yine de, yapısökümcü argümanların, politik sağ tarafından kolayca kullanılabilmesi gibi, politik sol tarafından da kullanılabilir olduğunu ve onların birçok farklı politik pozisyona hizmet edebileceğini görmek zor değildir. (Balkin 1987, 1990b). 1990'lara kadar, birkaç hukuk uzmanı, yapısöküm ve sosyal adalet arasındaki ilişkiyi çok daha dikkatli bir biçimde incelemeye başladı.

Drucilla Cornell (1992) söz konusu problemleri, yapısökümcü ve feminist hukuk teorisinin bir kombinasyonu yoluyla dillendirdi. Derrida ve Emmanuel Levinas'ın bir sentezi niteliğindeki çalışmasında Cornell, yapısökümün zorunlu olarak *ötekilerle* etik bir ilişkiyi varsaydığını iddia eder; yapısöküm bizden, sadece *ötekileri öteki* olarak tanımamızı/kabul etmemizi değil, fakat ayrıca onlara ve onların perspektiflerine de açık olmamızı ister. Böylece, yapısöküm,

hem kendi inançlarımızı sorgulamamız hem de *öteklerin* bakış açılarını ve durumunu anlamamız anlamında, etik bir zorlayıcılık/buyruk içerir. Cornell'in, yapısökümü, bir "sınır felsefesi" olarak yeniden tanımlaması, Derrida'nın, adaletin, transendental bir idealden ziyade, her hangi bir hukuk sistemi için aşılabilir bir zorluk veya paradoks olduğunu tartışmak suretiyle yapısökümün adalet olduğu iddiasını anlamaya teşebbüs eder.

Benim kendi çalışmam (Balkin 1994), Derrida'nın, yapısökümle adaleti eşitleme teşebbüsünün yetersiz olduğunu iddia eder. Yapısökümün, sosyal ve politik eleştirinin amaçları lehinde kullanılabilir olması için, onun, -beşerî hukuk, kültür veya uzlaşım içerisinde hiçbir zaman tamamiyle telaffuz veya tatmin edilmemiş olan *adalet*e yönelik belirsiz ve tamamlanmamış (*inchoate*) bir arzu anlamında-, aşkın bir *adaleti* varsayması gerekmektedir. Yapısöküm, *adalet*in aşkın değeri ve onun, insan kültürü içerisindeki somut tezahürleri arasındaki yetersizlik veya mesafeyi ortaya çıkarmasından dolayı, eleştirel bir araç olarak kullanışlıdır.

Pierre Schlag, söz konusu yaklaşımlara yönelik belirgin bir karşıtlık sunar; o, yapısökümün anti-hümanizmini vurgular. Schlag CLS'nin yapısökümü, normatif bir gündemi (Schlag 1990a, Schlag 1991b) ilerletmek için işe koyulmuş entelektüel bir araç olarak kullanmasını eleştirir, çünkü o, CLS uzmanlarının yapısökümün nasıl kullanılacağını tercih ettiklerini varsayar. Gerçekte yapısöküm bir araç değil, fakat bir kötü durumdur/bela (*predicament*): Hukukî doktrinler halihazırda herhangi bir insanî tercih veya müdahale olmaksızın yapısöküme uğratılırlar. Bunun da ötesinde Schlag, – toplumun nasıl organize edileceği ve düzenleneceği hakkında normatif reçeteler teklif etmek anlamında -- bütün normatif hukukî teorilerin entelektüel olarak iflas ettiğini tartışır. Normatif hukuk biliminin retorik üslubu, insanların, normatif prensipler hakkında düşünmüş oldukları şeyin ve nasıl düşündüklerinin denetiminde olduklarını ve insanların, normatif direktiflerin ikna gücü ve uyumluluğu yoluyla ikna edilen ve bu normatif haklılaştırmalar verili olduğundan ötürü onları gerçekleştiren diğerlerine söz konusu direktifleri teklif ettiğini varsayar. Postyapısalcılık insan etkinliği ve insan aklına yönelik söz konusu tablonun yetersiz olduğunu çoktan göstermiştir; bundan böyle hukuk biliminin amacı, hukukî retorik'in biçimbilgisini ve onların, rasyonel otonominin fantezisinin sürdürülmesine nasıl katkı sağladığını çalışmak olmalıdır. (Schlag 1990b; Schlag 1991a).

Schlag'ın normatif hukuk bilimine saldırısı, ilk bakışta, şaşırtıcı ve hatta kendi kendini iptal edici/bozucu (*self-defeating*) olarak görünür; çünkü Schlag, kendi yazılarında normatif reçetenin

retorik formunu işe koymuş olarak görünmektedir. Üstelik, eğer hukuk uzmanları, normatif retorik içerisinde kendi bilimlerini telaffuz etme doğrultusunda sosyal olarak oluşturulmuşlarsa, onların bu sosyal yapıya itaati herhangi bir güçlüğe niçin yol açsın? Schlag'ın pozisyonu ancak, o, hukuk uzmanlarınınin kurtulmaları gereken ve kurtulabilecekleri söz konusu düşünme şekli hakkında yanlış bir şeylerin varolduğunu varsaydığı taktirde eleştirel bir keskinliğe sahip olacaktır. Schlag'ın bakış açısı, eleştirel olmaktan ziyade oldukça sosyolojik ve kestirimci (*predictive*) görünmektedir: O, sosyal güçlerin, bizim bakışlarımızdan önce, parçalara ayırmak için normatif hukuki söylemin kuruluşuna sebep olduğunu düşünür. Bu yüzden o, hukuk uzmanlarının, artan bir yerinden etme duygusu olmaksızın, normatif hukuk dogmalarıyla meşgul olmaya giderek daha çok muktedir olamayacaklarını tahmin eder. (Schlag 1990b; Schlag 1991a).

Bu makaledeki örneklerin de gösterdiği üzere, yapısökümün, birçok değişik amaçlara hizmet eden ve birçok değişik tipteki hukuk bilimini destekleyen, şaşırtıcı ölçüde şartlara uyum sağlayabilen bir kavram olabileceği kanıtlanmıştır. O ilk olarak Amerikan hukuk akademisinde eleştirel hukuk uzmanlarınınin gizemli (*esoteric*) bir silahı olarak ortaya çıktı. 1990'lara kadar o, eleştirel hukuk çalışmalarının bazı eleştirilerinde ve postmodern hukuk ilminin yükselişinde araçsal bir değere sahip olmuştur. Bu yol boyunca, o, ideolojik ve sosyal yapı, post-yapısalcılık ve adalet arasındaki bağlantı, hukuk düşüncesinde retorik'in rolü, kadınlık kimliğinin doğası ve normatif hukuk biliminin yönü ve sağlığı gibi konular hakkındaki tartışmaları beslemiştir. "Tekrarlanabilirlik değiştirir" şeklindeki yapısökümcü hüküm, özellikle kendi kendisini yapısöküme uğratmaya yönelikmiş gibi görünüyor, çünkü, yapısökümün hukuk teorisindeki anlam ve önemi, değişik bağlam ve durumlarda işe sokulmuş olması ölçüsünde sürekli bir biçimde değişmiştir. Sonuç olarak, -bir yapısökümcünün de ifade edebileceği üzere- yapısökümün hukuk akademisindeki geleceği ve gelecekteki uygulamaları belirsiz olarak kalmaktadır.

BİBLİOGRAFYA

- Balkin, J.M., "Deconstructive Practice and Legal Theory," 96 Yale L.J. 743 (1987).
Balkin, J.M., "The Footnote," 83 Northwestern Univ. L. Rev. 275 (1989).
Balkin, J.M., "Nested Oppositions," 99 Yale Law Journal 1669 (1990a).

- Balkin, J.M., "Tradition, Betrayal, and the Politics of Deconstruction," 11 *Cardozo L. Rev.* 1113 (1990b).
- Balkin, J.M., "Ideology as Constraint," 43 *Stan. L. Rev.* 1133 (1991).
- Balkin, J.M., "Understanding Legal Understanding: The Legal Subject and the Problem of Legal Coherence," 103 *Yale L. J.* 105 (1993).
- Balkin, J.M., "Transcendental Deconstruction, Transcendent Justice," 94 *Mich. L. Rev.* 1133 (1994).
- Cornell, Drucilla. *Beyond Accommodation* (New York: Routledge 1991).
- Cornell, Drucilla. *The Philosophy of the Limit* (New York: Routledge 1992).
- Dalton, Clare. "An Essay in the Deconstruction of Contract Law," 94 *Yale L.J.* 997 (1985).
- Derrida, Jacques., "Force of Law: The Mystical Foundation of Authority," 11 *Cardozo L. Rev.* 919 (1990).
- Derrida, Jacques. *Of Grammatology* (Baltimore: Johns Hopkins Univ. Press 1976).
- Derrida, Jacques. "Ltd., Inc. abc....," *Glyph* (1977) 2:167ff.
- Douzinan, Costas., Warrington, Ronnie, and McVeigh, Shaun. *Postmodern Jurisprudence: The Law of Text in the Texts of Law* (London: Routledge 1991).
- Frug, Gerald. "The Ideology of Bureaucracy in American Law," 97 *Harv. L. Rev.* 1276 (1984).
- Goodrich, Peter. *Legal Discourse: Studies in Linguistics, Rhetoric and Legal Analysis* (London: Macmillan Press 1987).
- Goodrich, Peter. *Languages of Law: From Logics of Memory to Nomadic Masks* (London: Weidenfeld and Nicholson 1990).
- Gordon, Robert. "New Developments in Legal Theory," in *The Politics of Law*, (D. Kairys ed. 1982), pp. 289ff.
- Gordon, Robert. "Unfreezing Legal Reality: Critical Approaches to Law," 15 *Florida Law Review* 196 (1987).
- Peller, Gary. "The Metaphysics of American Law," 73 *Calif. L. Rev.* 1151 (1985).
- Schlag, Pierre., "Cannibal Moves: An Essay in the Metamorphoses of the Legal Distinction," 40 *Stan. L. Rev.* 929 (1988).
- Schlag, Pierre. "'Le Hors' de Text, C'est Moi:' The Politics of Form and the Domestication of Deconstruction," 11 *Cardozo L. Rev.* 1631 (1990a).
- Schlag, Pierre, "Normative and Nowhere to Go," 43 *Stan. L. Rev.* 167 (1990b).
- Schlag, Pierre. "Normativity and the Politics of Form," 139 *U. Pa. L. Rev.* 801(1991a).

- Schlag, Pierre. "The Problem of the Subject," 69 *Texas L. Rev.* 1627 (1991b).
- Unger, Roberto M. *The Critical Legal Studies Movement* (Cambridge: Harvard University Press 1986).